

## СУГЕСТІЯ ЕВФОНІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

**Ярмолінська М.В. Милозвучність поетичної мови: Тарас Шевченко, Павло Тичина, Олексій Довгий, Анатолій Мойсієнко, Дмитро Чистяк** / за ред. Ю. Л. Мосенкіса. – К. : Арабга, 2018. – 80 с.

Ознака милозвучності як одна з основних, центральних і найбільш значущих характеристик української мови не лише виступає яскравим та найбільш упізнаваним її критерієм – саме за цією ознакою українська мова посідає чільне місце з-поміж решти. Гармонія звукових переходів, доладне, позбавлене зайвого домінування якогось зі складників поєднання приголосних із голосними – ось основні маркери евфонічності слів. “...евфонічно звучатимуть слова, де кількість приголосних і голосних однакова й вони правильно чергуються, наприклад, *полетіла, гомоніли* та ін.”, – слушно зазначає М. Ярмолінська, цитуючи Б. Якубського. І як тут не згадати Шевченкове: “*Потоптав веселі квіти, / Побив... Поморозив... / Шкода того барвіночка / Й недосвіта шкода*”, де алітерації посилюють вияв художнього образу наруги, повтори – відчуття відчаю, а голосний **о** – “створює ефект фонетичної єдності, цілісності поетичного тексту”.

Пропоноване дослідження М. Ярмолінської, присвячене вивченню поетичної евфонії як однієї з рис української поезії від Шевченка до сьогодення, є надзвичайно актуальним, оскільки характеризується двовекторністю – по-перше, розкриває як словесне багатство класиків української поезії, так і потенційні можливості української мови в аспекті порушення мовою евфонічних норм у поетичних контекстах, а по-друге, сприяє популяризації українського слова, на яке нині існує потужний запит суспільства.

Евфонії як науці віршотворення, “що аналізує звуковий склад віршів та встановлює закони віршової милозвучності”, присвячено теоретичний огляд мовознавчих студій, з-поміж яких значне місце посідають і зарубіжні розвідки із цього питання. Така наукова презентація джерел, безперечно, свідчить не лише про достатній рівень підготовленості дослідника, але й стає чинником максимально об’єктивного наукового аналізу зібраного матеріалу.

Так, автор не лише висвітлює загальні лінгвістичні принципи потрактування евфонії, але й наголошує на важливості її в тексті та на виконуваних нею функціях. Дослідниця також наводить тлумачення таких понять, як “фонематична насиченість тексту”, “текстуальна акцентована вокалізація”, “текстуальна консонантизація” та ін., розкриває особливості їхнього взаємозв’язку в межах евфонії як науки, що вказує на хороше володіння дослідником термінологічним апаратом, розуміння його.

Як зазначалося вище, позитивне враження справляє така особливість розглядуваної наукової студії, як акцент на евфонічних девіаціях. Увага дослідниці до цієї мовної риси цілком виправдана, оскільки саме в атипових, неочікуваних, свідомо створюваних акустичних контекстах максимально реалізується закон звукової семантики. Дослідниця, аналізуючи зв’язок між звуковою будовою мови та семантичними функціями мовної форми, посилається на чеського дослідника Ї. Лівого, на думку якого, апріорні “семантичні значущості” зазвичай приписують таким акустичним властивостям, як низькій або високій тональності голосних; низькому або високому основному тонові мовлення; високій або низькій швидкості вимови тощо.

Аналізуючи явища евфонії в поетичному тексті, дослідниця пропонує низку параметрів, за якими, на її думку, доцільно його здійснювати. Зокрема, це: інтонаційні нюанси; орнаментальна функція; функція “звукового курсиву”; асоціативні зв’язки слів; створення специфічного звучання; звукопис; створення символічного звучання; семантичні ефекти (напр., анаграма й паронімія).

Особливої ваги з-поміж наявних у мові евфонічних засобів, на думку автора, набуває прийом алітерації, яка розуміється дослідницею, як “архаїчна за своєю природою й сягає часів міфологічної картини світу, у якій звуки розглядали в тісному зв’язку з магією, а мовним суголоссям надавали сакрального значення”. Саме тому у своєму дослідженні автор наголошує на сугестивній функції зазначеного прийому. На нашу думку, аналізуючи явища евфонії у поетичних текстах, варто звертати увагу не лише на алітерацію, але й на низку інших звукових прийо-

мів, які не менш важливі для дослідника мови з огляду на низку виконуваних ними функцій та художньо-сміслових ефектів у поетичних текстах.

Що стосується власне поетичних доробків розглядуваних авторів, то зауважимо, що запропонований дослідницею добір персоналій (Т. Шевченко, П. Тичина, О. Довгий, А. Мойсієнко, Д. Чистяк), хоча і не претендує на вичерпність, проте є досить показовим, оскільки дозволяє лінгвісту зробити аналітичний зріз на кожному з етапів розвитку української мови.

Так, уживання Т. Шевченком повторів, алітерацій, асонансів, анафонії, анафори та епіфори дозволяє поету привносити у текст додаткову експресію, численні смисли та конотації. Поезія П. Тичини надихає вишукано збалансованою фонетичною структурою, мелодикою тонкої евфонічної організації поетичного рядка і надає тексту медитативно-філософської тональності. Поетичне мовлення О. Довгого характеризує мелодика віршового рядка як засобу мовно-художнього відображення патріотичної позиції автора, громадянських переживань його ліричного героя. Звукова палітра віршів А. Мойсієнка наснажена навдивовижу багатими фоносмислами, фононатаками та фоноасоціаціями. У поетичному мовленні Д. Чистяка крізь низку асонансів та алітерацій проступає потужна громадянська позиція поета, якому болить трагічна доля рідної землі.

Поетичні доробки класиків українського слова, як бачимо, актуальні завжди – як зразки вишуканого поетичного слова, виразники громадянсько-патріотичного світогляду їхніх авторів. Тому пропонується наукова студія на часі для сучасної лінгвістики, адже, як зазначає і сама дослідниця, попри появу численних мовознавчих праць, присвячених проблемам милозвучності мови, у сучасній лінгвістиці маємо нагальну потребу вивчення специфіки концептуалізації, параметризації та кодифікації евфонії української мови як етноспецифічного явища в загальнонародних і художніх текстах.

**Олександр Строкаль**, канд. філол. наук  
КНУ імені Тараса Шевченка

Рецензія надійшла до редколегії 12.03.19